

Eisini henda dýrabara perlan skal neyðtakast

Fríggjadagin 30. desember 1983 man uttan iva fara at standa sum størsti sorgardagur í Føroya søgu í nýggjari tíð, tá ið yvirfríðingarnevndin kunngeirdeyðsdomin yvir vøtn og áir norðuri í Eysturoy.

So snildisliga er hetta gjørt, og fyrri at tað ikki skal siggjast so sjónskt út, eru nakrar treytir viðlagdar, sum SEV skal uppfylla áðrenn jarnkýrnar hjá Højgaard & Schultz fara til verka, og tær eta bæði skjótt og nógv. Um ikki SEV góðtekur treytirnar, skal ein kunna kæra til somu menn, sum hava givið høvuðsloyvið — skiljið tað hvør sum vil.

Stjórin á SEV duldi ikki, tá ið hann sigur selsur í Útvarpi Føroya í samrøðu segði fyrri Føroya fólki, at nú var loyvið givið, og treytirnar vóru smáting, byrjast kundi í morgin, sum ein annan dag.

Fríggjarpeningurin er fyrri fleiri árum síðan fingin til vega, tá ið SEV undirhonds gjørdi sáttmála við Højgaard & Schultz í 1978. Tað eru eingir trupulleikar, EEC hevur pening, og nokk av arbeiðsleysum fólki at senda norð í Eysturoy at útinna verkið. So einfalt er tað.

Ímeðan standa færoyingar undrandi við foldaðum hondum og hyggja at, meðan menn skuldbinda tað komandi ættarliðið fyrri nakrar milliáridir, tað eru smáting, stakkals tey.

Allar tær kanningar, sum danir hava gjørt fyrri SEV upp á kvamsvis, eru einkisigandi — ein slatur fyrri ein slatur. Í teimum verður einki sagt um vandan av at leggja hvørt kelduvað turt.

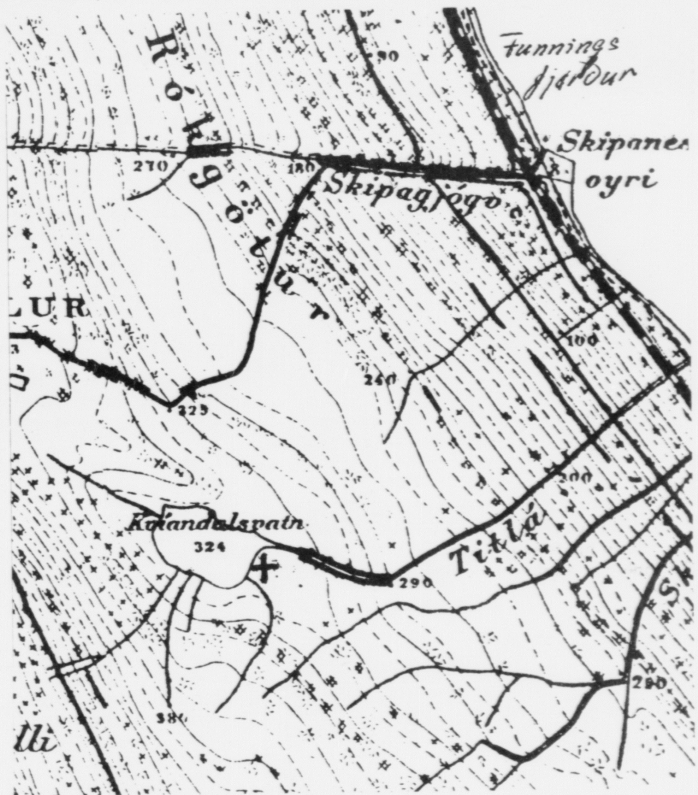
Hvør eigur áir og vøtn í Føroyum — er eingin ognarrættur til?

Aftur til fríðingarmenninar, sum einki hava við

fríð at gera, heldur tað øvugta. At sorinskrivarin fór í Stórapott, somuleiðis hestmaðurin og Kamban, var hugsandi. Men hvør skuldi trúð, at sonur til háskúlamannin mikla, Rasmus sála, sum hevur givið okkum Føroya Floru, skuldi vera við til at týna alt liv rundan um Eiðisvatn, har sum faðirinn mang eitt summarskvöld lá á knæ og leitaði og kannaði vøksturinn har um leið, og tað fyrri einki — ikki sum nú við mettum bókum, um nakar tímir at kanna nakað. Tvi for ólukkan. Tá ið næsta søgubókin „Nú er tann stundin...“ verður skrivað, verður hon ikki tespligur lesnaður.

Og so fornfrøðingurin, um ein vil kalla hann so, hann skuldi í øllum førum ikki verið við at givið Eiðisvatni og Hagavatni banasár. Hann leyp frá ábyrgd síni, og fór í Stórapott eins og hinir. Slikum fornfrøðingum hava Føroyar ikki brúk fyrri, skommin er eitt, men skaðin er størri og bætist ikki aftur.

Sig mær um ikki einans tvey óspilt vøtn og kelduvað, vígd eins og hini, ikki eru forn? Hvát fáa so øll oyðulandsvættini aftur fyrri? Jú einans 5% meira el-orku, sum nakrar vindmyllur eins væl kunnu

framleiða, og tær kosta ikki so nógv at seta upp. Vinnararnir í hesum mikla máli hava sagt, at hesin dómur ikki kann

kærast — er tað nú so? Vit fara í hvussu so vikur og vendur, at royna um grundlógin heldur, um ikki, so verður pinan út-

sett ímeðan rætturin tal- ar, og hansara gota er long og strong at ganga.

Theodor Dahl

Komið fram við Veðranes-projektinum

Latið ein uttanveltaðan stovn lýsa tað, so fleiri møguleikar eru at taka støðu til

VIT, sum liva og virka í einum so framkomnum samfelagi sum tí færoyska, geva okkum í tí dagliga lítið far um alla ta orku, vit brúka. Tað er bara ein sjálfvlygja. Samstundis sum idnaðarvirkin vaksa í tali, og samstundis sum hentleikarnir í húsum okkara fjølgast, økist tørvurin á m.a. el-orku. Hesin vaksandi tørvur setir tí stór krøv til tað el-felagið, ið er ogn hjá øllum kommunum okkara.

LANDIÐ er soleiðis háttáð frá skaparans hond, at í náttúruni eiga vit fossamegin. Einki er tí náttúrligari enn at vinna el-orku úr hesum náttúruilfeinginum. Felagskommunala el-felagið hevur tí eisini arbeitt

við útbyggingarætlanum í fleiri ár við tí fyrri eygað at økja um tann partin, vit fáa úr fossamegin.

MEN strítið hevur gingist, hóast tað nú tykist sum um glið av álvara er komið á málið. Nú kunnu vit sjálvandi spyrja, hví tað hevur gingið so seint. Uttan at fara at greina spurningin út í æsir, so er lítið at ivast í, at SEV hevur sín bróðurpart av skyldini. Einki kom út um ætlanirnar, og einki orðaskifti var um veruliga ætlanirnar hjá SEV, fyrr enn knappliga ein „bumba brast“, tá umboðsráðsfundurin á heysti í 78 skuldi taka støðu til eina umfavnandi vatnorkuútbýgging bæði vesturi í Vágum og norðuri í

Eysturoynni. Og tað, hægsta valdið hjá SEV skuldi taka støðu til, var eitt skitsuprojekt hjá Højgaard og Schultz, niðurfelt á nøkrum fáum A4 síðum.

EIN og hvør kann siga sær sjálvum, at neyvan var hetta eitt haldgjøtt ella nógv fullfíggið grundarlag hjá umboðsráðsfundi at taka støðu á. Og tá vit hugsa um, at tað eru vit øll — el-orku-brúkarar í Føroyum — ið eiga hetta el-felagið, so var hetta ikki nakað at bjóða Føroya fólki. Men leiðslan í SEV — stýri og stjórn — fekk ein meiriluta av umboðsráðsfundinum í prinsippinum at taka undir við ætlanini.

ORDASKIFTIÐ, ið tók seg upp í kjalarvørrinum

av hesi samtyktini, visir, at tað var nógv, SEV ikki hevði tikið við ella lýst, m.a. umhvørvis-spurningurin. Orðaskiftið visti, at SEV var ikki serliga sterkt mótvægis øllum atfinningunum. Eins og nógv lögdi tykist at verafarið fram í hesum álvarsmáli. Nógv er heldur ikki komið fram, og eru leysatíðindini tí nógv, og illgitingar fleiri. M.a. um leiklutin hjá danska byggifelagnum. Hesin leiklutur hevur fingið nógvur atfinningar. Tað kemst ikki uttan um, at nógv hevur verið afturlatið í hesum máli. Hetta eru eisini stóru orsakar til, at ein loysn á málinum er seinkað. Tað kann tí tykjast lögdi, at umboðsmenn hjá SEV nærmast eru fitrni, tá teir bera fram viðmerkingar um málið í fjølmiðlunum, um at naggatón kom í.

MEN tibetur siga mong. Bæði náttúruvinnir og eisini fólk við skili fyrri orkuspurningum. Tað kemst ikki uttan um, at stór náttúruvinnir fara fyrri skeyti. Allarhest tvey av vakrastu og stórbærustu vøtnum okkara. Og hugsa vit um ta el-orku, vit fáa burtur úr, í mun til hvat fer fyrri skeyti, og hvat henda

risa-stóra ætlanin kostar, so er tað bert litil partur av samlaðu elbrúkinum. Hetta skuldi í sjálvum sær fingið menn at hveppa seg við. Frá útlandskum serfrøðingum vita vit, at slikar ætlanir høvdu slettis ikki verið framdar, tí tær kosta ov nógv í mun til hvat fæst burturúr.

TÁ málið fór at draga út, kundi hugsast, at SEV fór at umhugsa aðrar møguleikar, soleiðis at Føroya fólk — t.e. umboðsráðið — kundi taka støðu til fleiri ymiskar møguleikar. Men so tykist ikki vera. Líkt er til, at SEV hevur start seg blint at hesum vøtnunum, sum ein visti á í blaðgrein herfyri.

EINKI er so ringt, at tað ikki er gott fyrri okkurt. Í hesum tíðarbilinum hevur eitt kjak um orku tikið seg upp. Men hevur Sosialurin roynt at lýsa spurningin gjølliga og frá øllum síðum. Líkt er til, at færoyingar eru eisini í dag meira tilvitandi um spurningin sum so og tað er at fegnast um í sjálvum sær. Og í næstsíðstu viku dagði knappliga ein annar møguleiki undan kavi — nevniliga eitt uppskot um at gera eitt vatn-

orkuverk omanvert á Veðranesi norðan fyrri Selatrað. Higar til hevur bert formaðurin í SEV-stýrinum havt ta viðmerking, at SEV viðgjørdi hetta uppskotið í 78, men slepti tí aftur, tí tað var ov kostnaðarmikið, og at tað annars var ein gamal tanki. Men teir upplýsingar, ið fram eru komnar, benda á, at eitt verk á hesum staðnum kann útvega meira orku enn tey byggistigini í SEV-ætlanini, ið SEV hevur fingið heimild at fara undir. Harafturat er náttúruoyðingin ikki so umfavnandi og liggur ikki á so árendum plássi, hóast tey, ið har búa, kanska ikki hugsa tað sama.

Í EINI samrøðu í Sosialinum seinasta leygardag varð vist á eitt afrikanskt orðafelli: „Vit hava eitt fingið jørðina í arv frá okkara forfedrum, men hava náttúruna til láns frá okkara eftirkomarum“. Hesi orðini eiga vit at leggja okkum í geyma! Eitt krav má vera, at Veðranes-ætlanin, ið kanska kann gera, at Eiðisvatn fer at liggja órørt, verður lýst í æsir. Ikki bara av SEV og Orkuráðnum, men av uttanveltaðum stovni.

Jóhann Mortensen